PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI
ISSN: 3060-4923 Impact Factor –7,212

TABIAT BIZGA MUHTOJMI YOKI BIZ TABIATGA?

Mansurova Munira Xoltojiyevna
Farg'ona viloyati Marg'ilon shahar
1-umumiy o'rta ta'lim maktabi boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Kirish

Bugungi kunda ekologik muammolar insoniyat oldida turgan eng dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Atrof-muhitning ifloslanishi, tabiiy resurslarning kamayib borishi, suv tanqisligi va iqlim o‘zgarishi kabi muammolar tabiatga bo‘lgan munosabatimizni qayta ko‘rib chiqishni talab etmoqda. Shu bois yosh avlodga ekologik ta’lim va tarbiya berish, ularda tabiatga mehr-muhabbat va mas’uliyat hissini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

15-aprel – “Ekologik bilimlar kuni” munosabati bilan maktabimizning 3-“G” sinfida “Tabiat bizga muhtojmi yoki biz tabiatga?” mavzusida kreativ davra suhbati va debat tashkil etildi. Tadbirning asosiy maqsadi o‘quvchilarda ekologik madaniyatni shakllantirish, tabiatni asrashga bo‘lgan mas’uliyat hissini oshirish hamda ularning erkin fikrlash va munozara madaniyatini rivojlantirishdan iborat bo‘ldi.

Tadbir uchun sinf xonasi ekologik ruhda bezatildi. Yer shari maketi, daraxtlar, qushlar, quyosh va suv tomchilari tasvirlari joylashtirildi. “Ekologik qasamyod” plakati tayyorlandi. Yashil va ko‘k rangli sharlar tadbirga yanada bayramona kayfiyat bag‘ishladi.

Tadbirning ochilish qismi

Tadbir boshlovchining samimiy tabrigi bilan boshlandi.

— Assalomu alaykum, aziz ustozlar va o‘quvchilar! Bugun biz Ekologik bilimlar kuni munosabati bilan “Tabiat bizga muhtojmi yoki biz tabiatga?” mavzusida davra suhbati va debat tashkil etdik. Atrofimizdagi daraxtlar, gullar, qushlar va musaffo havo hayotimizning ajralmas qismidir. Keling, bugun tabiat bilan inson o‘rtasidagi munosabat haqida fikr almashamiz.

Ushbu kirish qismi o‘quvchilarda qiziqish uyg‘otdi va ularni faol ishtirok etishga undadi. Tadbirning maqsadi tushuntirilib, ekologik bilimlarning ahamiyati haqida qisqacha ma’lumot berildi.

“Tabiat tilga kirsa...” sharti

Tadbirning birinchi bosqichi “Tabiat tilga kirsa...” deb nomlandi. O‘quvchilarga tabiatning turli unsurlari nomidan fikr bildirish vazifasi berildi.

Bolalar o‘z tasavvurlari va ijodkorliklarini namoyon etib, tabiatning ovoziga aylandilar.

Bir o‘quvchi daraxt nomidan shunday dedi:

— Men sizlarga toza havo, meva va salqin soya beraman. Iltimos, meni asrang va bekorga kesmang.

Boshqa o‘quvchi suv tomchisi rolida:

— Men hayot manbaiman. Har bir tomchim qadrli. Meni isrof qilmang.

Qush rolidagi o‘quvchi esa:

— Biz tabiatning bezagimiz. Uyalarimizni buzmasangiz, sizni yoqimli sayrashimiz bilan quvontiramiz.

Bu mashg‘ulot o‘quvchilarning tasavvur doirasini kengaytirib, ularda tabiatga nisbatan hamdardlik va mehr hissini uyg‘otdi.

Debat jarayoni

Tadbirning eng qiziqarli qismi debat bo‘ldi. O‘quvchilar ikki guruhga bo‘linib, mavzu yuzasidan o‘z fikrlarini himoya qildilar.

Birinchi guruh: “Tabiat bizga muhtoj”

Mazkur guruh vakillari tabiatni asrash va tiklash inson qo‘lida ekanligini ta’kidladilar.

Ular quyidagi fikrlarni bildirdilar:

Daraxtlarni inson ekadi va parvarishlaydi.

Hayvonlar va qushlarga g‘amxo‘rlik qilish odamlarning vazifasidir.

Tabiatning ifloslanishiga ham, tozalanishiga ham inson sabab bo‘ladi.

Ko‘chat ekish va yashil hududlarni kengaytirish orqali tabiatga yordam berish mumkin.

O‘quvchilar tabiatni himoya qilish insonning muhim burchi ekanini misollar bilan asoslab berdilar.

Ikkinchi guruh: “Biz tabiatga muhtojmiz”

Ikkinchi guruh esa insonning tabiatsiz yashay olmasligini ta’kidladi.

Ularning fikricha:

Toza havo bo‘lmasa, inson hayot kechira olmaydi.

Suv barcha tirik mavjudotlar uchun zarur.

Oziq-ovqat mahsulotlarining aksariyati tabiatdan olinadi.

Kiyim-kechak va turli xomashyolar ham tabiiy resurslar hisobiga yaratiladi.

O‘quvchilar tabiat inson hayotining asosiy tayanchi ekanini ko‘plab misollar bilan isbotlashga harakat qildilar.

Debat yakunida hakamlar ikki guruhning fikrlarini umumlashtirib, inson va tabiat bir-biriga chambarchas bog‘liq ekanligini ta’kidladilar.

“Ekologik detektiv” o‘yini

Tadbirning navbatdagi qismida “Ekologik detektiv” o‘yini tashkil etildi.

Boshlovchi ekologik xatolar aks etgan rasmlarni namoyish etdi.

Masalan:

Daraxt shoxini sindirayotgan bola;

Yerga tashlangan plastik chiqindilar;

Ochiq qolgan suv krani;

Gullarni payhon qilayotgan bolalar.

Har bir rasm yuzasidan o‘quvchilarga savollar berildi.

Bolalar ushbu holatlarning tabiatga zarar yetkazishini tushuntirib berdilar va ularni bartaraf etish yo‘llarini taklif qildilar.

Mazkur mashg‘ulot bolalarning kuzatuvchanligini rivojlantirib, ekologik muammolarni aniqlash va ularga to‘g‘ri baho berish ko‘nikmasini shakllantirdi.

“Kelajakdan maktub” ijodiy topshirig‘i

Tadbirning eng ta’sirchan qismlaridan biri “Kelajakdan maktub” topshirig‘i bo‘ldi.

O‘quvchilarga o‘zlarini 2050-yilda yashayotgan inson sifatida tasavvur qilish va bugungi avlodga murojaat yozish taklif etildi.

Bolalarning fikrlari juda qiziqarli bo‘ldi.

— Aziz do‘stlar! Sizlar ko‘p daraxt ekkaningiz uchun bugungi kunda havomiz juda toza.

— Suvni tejaganingiz sababli daryolarimiz hali ham musaffo.

— Tabiatni asraganingiz uchun qushlar va hayvonlar soni ko‘paydi.

— Atrof-muhitni ifloslantirmaganingiz sababli odamlar sog‘lom hayot kechirmoqda.

Bu topshiriq o‘quvchilarning kelajak haqida fikrlashiga va ekologik mas’uliyatni his etishiga yordam berdi.

“Yashil va’da” aksiyasi

Tadbir davomida “Yashil va’da” aksiyasi ham o‘tkazildi.

Har bir o‘quvchiga yaproq shaklidagi qog‘ozlar tarqatildi. Ular tabiatni asrashga oid shaxsiy va’dalarini yozdilar.

Va’dalar orasida quyidagilar uchradi:

Daraxt ekaman.

Suvni tejayman.

Chiqindilarni yerga tashlamayman.

Qushlarga g‘amxo‘rlik qilaman.

Tabiatni ifloslantirmayman.
Gullarni uzmayman.
Elektr energiyasini tejayman.

Yozilgan yaproqlar “Orzular daraxti”ga yopishtirildi. Natijada sinfda ekologik g‘oyalarga boy ramziy daraxt hosil bo‘ldi.

Tadbirning tarbiyaviy ahamiyati

Mazkur tadbir o‘quvchilarning ekologik dunyoqarashini kengaytirishda katta ahamiyatga ega bo‘ldi.

Tadbir davomida bolalar:
Tabiatning inson hayotidagi o‘rnini angladilar;
Ekologik muammolar haqida bilimlarini boyitdilar;
Erkin fikr bildirish ko‘nikmalarini rivojlantirdilar;
Munozara madaniyatini o‘rgandilar;
Jamoada ishlash malakalarini mustahkamladilar.

Bunday tadbirlar yosh avlod qalbida tabiatga nisbatan mehr va mas’uliyat tuyg‘ularini shakllantiradi.

Xulosa

3-“G” sinfida “Ekologik bilimlar kuni” munosabati bilan tashkil etilgan “Tabiat bizga muhtojmi yoki biz tabiatga?” mavzusidagi kreativ davra suhbati va debat mazmunli va samarali o‘tdi. Tadbir davomida o‘quvchilar ekologik bilimlarini boyitdilar, tabiatning inson hayotidagi beqiyos o‘rnini chuqurroq angladilar va uni asrashga bo‘lgan mas’uliyat hissini yanada mustahkamladilar.

Tadbir yakunida barcha o‘quvchilar birgalikda:
“Tabiatni asraylik, kelajakni yarataylik!”
shiorini baland ovozda aytdilar.

Haqiqatan ham, tabiatni asrash – kelajak avlodlar uchun eng katta boylikni saqlab qolish demakdir. Har birimiz ekologik madaniyatga amal qilsak, yurtimiz yanada yashil, musaffo va obod bo‘ladi. Bunday ma’rifiy tadbirlar esa yosh avlodni tabiatni sevuvchi, ekologik mas’uliyatli va faol fuqarolar etib tarbiyalashda muhim o‘rin tutadi.